

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

ҚАРШИ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

ҚАРШИ МУҲАНДИСЛИК-ИҚТИСОДИЁТ ИНСТИТУТИ

**“ТИҚХММИ” МТУнинг ҚАРШИ ИРРИГАЦИЯ ВА
АГРОТЕХНОЛОГИЯЛАР ИНСТИТУТИ**

**ЎЗБЕКИСТОН ХОТИН-ҚИЗЛАР ҚЎМИТАСИ “ОЛИМА”
УЮШМАСИ**

**МАРКАЗИЙ ОСИЁ ЦИВИЛИЗАЦИЯ
ТИЗИМИДА ЎЗБЕКИСТОН ТАРИХИ ВА
МАДАНИЯТИ**

**Халқаро илмий-амалий конференция материаллари
2022 йил 14 май**

Қарши – 2022

МАРКАЗИЙ ОСИЁ ЦИВИЛИЗАЦИЯ ТИЗИМИДА ЎЗБЕКИСТОН ТАРИХИ ВА МАДАНИЯТИ

Юртбошимиз Ш.М.Мирзиёевнинг ташаббуслари билан Терроризм ва экстремизмга қарши курашишдаги ижтимоий-сиёсий ва ҳуқуқий муносабатларни тартибга солишчи бир қанча норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни қабул қилинган бўлиб, қуйидагиларни мисол келтиришимиз мумкин. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 19 сентябрь кунидаги ПФ-5542-сонли “Террористик, экстремистик ёки бошқа тақиқланган ташкилот ва гуруҳлар таркибига адашиб кириб қолган Ўзбекистон республикаси фуқароларини жиноий жавобгарликдан озод этиш тартибини такомиллаштириш тўғрисида”ги Фармони, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 20 сентябрь кунидаги ПҚ-3947-сонли “Жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга, терроризмни молиялаштиришга ва оммавий қирғин қуролини тарқатишни молиялаштиришга қарши кураш бўйича идоралараро комиссияни ташкил этиш тўғрисида”ги Қарори, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 01 июль кунидаги ПФ-6255-сонли “2021 - 2026 йилларга мўлжалланган экстремизм ва терроризмга қарши курашиш бўйича Ўзбекистон республикаси миллий стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Фармони ва шу каби бошқа қонун ости ҳужжатлари тегишли ташкилот ва идораларнинг терроризм ва экстремизмга қарши курашиш фаолиятидаги ижтимоий муносабатларни тартибга солишда ёрдам бериб келаётгани ҳақиқатдир.

Хулоса ўрнида шунини айтишимиз мумкинки, давлатимиз томонидан қабул қилинган қонунлар, халқаро шартнома, битимлар, шунингдек, Юртбошимиз томонидан қабул қилинган 2021 йил 01 июль кунидаги “2021 - 2026 йилларга мўлжалланган экстремизм ва терроризмга қарши курашиш бўйича Ўзбекистон республикаси миллий стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-6255-сонли Фармонини қабул қилиниши Янги Ўзбекистоннинг Терроризм ва экстремизмга қарши курашиш борасида ижтимоий-сиёсий ва ҳуқуқий муносабатларни тартибга солишида ҳамда ушбу йўналишда олиб борилиши лозим бўлган тизимли ва самарали ишларни тўлиқ белгилаб берганлигидан далолат беради.

Фойдаланилган манба ва адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси.
2. Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 15 декабрда қабул қилинган «Терроризмга қарши кураш тўғрисида»ги қонуни.
3. Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 12 июнда қабул қилинган “Экстремизмга қарши курашиш тўғрисида”ги қонуни.
4. Ш. Мирзиёев “Эркин ва фаровон, демократик давлатни биргаликда барпо этамиз”, Тошкент 2017 й.
5. Мирзиёев Ш.М. Ўзбекистон Республикаси Қуроли Кучлари ташкил этилганининг 26 йиллиги ва Ватан ҳимоячилари куни муносабати билан байрам табриги // Халқ сўзи. – 2018. – 13 январ.
6. Каримов И.А. “Хавфсизлик ва барқарорлик йўлида”, Тошкент 2000й.
7. Каримов И.А. Тинчлик ва хавфсизлигимиз ўз куч қудратимизга, ҳамжихатлигимиз ва қатъий иродамизга боғлиқ. 12-жилд. -Т., 2004.
8. Матлюбов Б.А. Терроризм ва экстремизмга қарши курашиш: муаммо ва ечимлар: Ўқув қўлланма. – Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2018.
9. <https://lex.uz>

БУХОРОДА ИП-ГАЗЛАМА КОМБИНАТИ ҚУРИЛИШ ТАРИХИ

Утаева Ф.Х. - Бухоро давлат университети
“Бухоро тарихи” кафедраси ўқитувчиси

МАРКАЗИЙ ОСИЁ ЦИВИЛИЗАЦИЯ ТИЗИМИДА ЎЗБЕКИСТОН ТАРИХИ ВА МАДАНИЯТИ

XX асрнинг 50-70 йиллари Бухорода тўқимачилик саноатининг асосий тўқимачи корхонасини қурилиши кераклиги ҳақида Республикага бир неча маротаба таклифлар берилган. Бухоронинг ерлари унумдор ерлар бўлиб, пахта далалари жуда катта ҳудудни эгалларди. Оддий ва кичик ишлаб чиқариш тўқимачилик фаолияти аҳолини эҳтиёжини қондира олмасди.

Бухоро ип-газлама корхонасининг қурилиши тарихи ва маъсулияти аҳамиятлидир. Ва ниҳоят, бухороликларнинг ҳаракатлари орзулари ушаладиган бўлди. Иттифоқ Енгил Саноат Вазирининг 1969 йил 24 майда Бухорода тўқимачилик комбинатини қурилиши ҳақидаги техник лойиҳасини тасдиқлади. Ўзбекистон ССР Енгил Саноат Вазирлигининг 1970 йил 26 майда 216-сон буйруғининг 2-сон низоми: Низомга кўра Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгашининг 1970 йил 10 апрелдаги № 384- буйруғи [1] ва 1970 йил 20 апрелдаги №156-сон Енгил Саноат Вазирлигининг буйруғи асосида Бухоро шаҳрида қурилиши режалаштирилган ип-газлама комбинатини ташкил этишга рухсат берилди. Лойиҳалашни Тошкентдаги ГПИ-4 (4-сон Давлат лойиҳалаштириш институтига топширилди). Лойиҳалаштириш ишлари тугагач ва ниҳоят, 1971 йилда қурилишга рухсат берилган. ГПИ-4 директори Нурматов ва бош лойиҳачи комбинат қурилиши лойиҳасига жавобгар шахс А.Н.Погробенский Оскар Найимович назоратига топширилди.

1955 йил 24 августдаги 1552-сон ва қурилиш ҳукуматининг бошқа қарорлари ва СССР Вазирлар Кенгашининг кўрсатилган қоидалар ва қарорлари билан ўзига юкланган қурилиш қурилаётган корхона раҳбарияти эҳиёжларини таъминлаш учун жавобгардир.[2] СССР Вазирлар Кенгашининг қарори билан тасдиқланган “Узоқ муддатли инвеститстиялар бўйича банклар томонидан қурилишни молиялаштириш мумкинлиги” қоидаларига асосланиб, 1970 йилда қурилиши режалаштирилган Бухоро ип-газлама комбинати юқорида кўрсатилган қарор бўйича комбинат қурилиши лойиҳаси асосида ишлар бошлаб юборилди.

Н.Ражабов Бухородаги 163-қурилиш трести бошқарувчиси лойиҳа бош инженери О.Погробенский билан телефон орқали суҳбатда бўлган бу суҳбат Совет Ўзбекистони газетасининг 1971 йил 11 апрель сонидида чоп этилган. О.Погробенскийнинг таъкидлашича, лойиҳа устида бир йилдан бўён иш олиб борилмокда. Бухоронинг кун чиқар томонидан танланган эрнинг тупроқ таркиби ўрганилди. 60 гектардан ортиқ майдонни мўлжаллаган ҳолда, 250 минг тўқимачилик ва 39 минг тўқув-йигирув ускуналари жойлаштирилади. Ҳар йили 100 млн метр газлама ишлаб чиқаришга мослаштирилган.[3]

ЎзССР Енгил Саноат Вазирлиги Тошкент шаҳар Ўзбекистон қурилиш банкининг Тошкент вилоят бошқармаси, Бухоро вилоят статистика бошқармасига Бухоро ип-газлама комбинатини қурилиш ишлари бўйича директор Н.Михалков ва қурилиш ишлари бўйича маъсул ҳисобчи А.Чанчиналар томонидан ёзилган тушунтириш хатида келтириллишича[4]: 1970 йил 20 апрелдан режа-молия ишлари бошланган. 1970-йил 1-декабрь йил охири ҳисоб китоблари бўйича тугалланмаган ишлар ва асосий воситаларни сотиб олиш йил бошида 325 минг руб. керак деб ёзилган бўлса, ҳисобот даври охиридаги якуний ҳисоботда 1514 минг рубни ташкил этган. Бухорода қурилаётган ип-газлама дирекстиясининг капитал қўйилмалар ҳажми бўйича йиллик ҳисоботга ҳисоб-китобларни ҳисобга олган ҳолда тузатишлар киритилиб борилган. Йил бошидаги режадан кўп ишлар қилинган.

Майдони 76 гектар ерда қурилиш ишлари олиб борилиши лойиҳага киритилган. Бундай катта тўқимачилик саноати корхонасини ишга тушириш учун 13-15 минга яқин ишчи ва хизматчилар икки-уч навбатда иш олиб боришлари белгиланган. Тошкентдан, Чирчикдан, Чилиябинскдан, Навоийдан ва собиқ иттифоқ ҳудудидан қурувчилар ва мутахассислар жалб қилинди. Ер усти ва эр ости

МАРКАЗИЙ ОСИЁ ЦИВИЛИЗАЦИЯ ТИЗИМИДА ЎЗБЕКИСТОН ТАРИХИ ВА МАДАНИЯТИ

муҳандислик тармоқлари - кабеллар, сув, газ, канализация, пар-буғ, том тепасида юриш учун мулжалланган темир панжарали йўлаклар, ҳаво қувурлари, буларнинг ҳаммаси ҳисобга олиниб мўлжалланган лойиҳа асосида қурилиш ишлари олиб борилди. Ўзбекистон ССР Министрлар совети раисининг ўринбосари Госплан раиси С.К.Зиёдуллаев корхона қурилиш ишлари энг юқори техника технологиялари асосида олиб борилиб ҳудудлари кенгайтирилмоқда деб ҳисобот берилган[5].

Қурилиш ишларининг бориши радио ва газеталарда ҳолис ёритилиб борилган. Шавқи Гадоёв матбуотда КПСС ХХИВ съезди беш йилик ишлар юзасидан эълонни ўқиб қолади. Эълонда Бухорода ип газлама комбинати қуриб, ишга тушуриш лозимлиги кўрсатилган эди. Шавқи Гадоев Навоийлик қурувчилар бунёд этаётган Қизилтепа ғишт заводида қурилишида ишлаб ўзини қурувчиликка ҳар тарафлама тайёрлаган эди, жумладан: дурадгор, қишт терувчи, сувоқчи, пардозловчи, бўёқчи ва электр пайвандловчи бўлиб меҳнат қилган. Эълон бўйича 163-трестга қарашли 2-қурулиш монтаж бошқармаси бошлиғи Юрий Николаевич Кониқовга учрашди ва ишга қабул қилинади. Комбинат қурулишида жасорат кўрсатгани учун комсомол ёшлар биригасига бошлиқ этиб тайинлашди. 50 минг квадрат метр майдонни эгаллаган улкан бино биринчи фабрикани ишга тушириш учун меҳнат қилди. Матбуотда ёзилишича, биринчи фабрикани пештоқида “СССРнинг 50 йиллиги” деб ёзилган юбилей эмблемаси порлаб турган[6].

Бухорода тўқимачилик саноати тез қуриб ишга туширилиши учун ошпазлар ҳам ҳисса қўшдилар. Бухоро шаҳридаги умумий оватланиш трестининг олтинчи бирлашмаси қурилиш майдончасида ошхона ташкил қилди. Моҳир пазанда Сулаймон Балаев, ошхона хизматчиларидан Муаттар Султонова, Ҳалима Расулова зарбдорларга хизмат кўрсатдилар. Ошхонада жиҳозлар етишмаслиги, техника ускуналарнинг етарли эмаслиги, ошхонада таомлар маҳсулотларининг камлиги ҳолбуки, зарбдор қурилиш ишчилари жисмоний меҳнат қиладилар. Улар учун тайёрланадиган таомлар каллориясини кўтариш лозимлиги ҳақидаги ошпазлардан олинган суҳбатлар матбуотда ёритилган.

Кўмирчи ва монтажчилар, бинокорлар 1-йигирув тикув фабрикасини ва ип-калавани бўйлаб фабрикаларини фойдаланишга топшириш учун кунни тунга улаб меҳнат қилдилар. 16 минг тонна металл конструксиялари сарфланди. “Союзмонтажлегмаш” трестининг Ленинград, Минск, Олмаота, Дедовск шаҳарларидаги бошқармалардан келган 270 та юксак малакали монтажчилар фабрика ускуналарини ўрнатдилар. М.Исмоилов раҳбарлигида тўқимачилик шаҳарчасида 64 ва 48 квартирали иккита уй жойни 1972 йил бошида бинокорлар ва мутахасисларга истиқомат қилишлари учун топширдилар. Бу қурилган уйлар бинокорлар ва мутахасисларга етишмасди. Турар жой бинолари учун жуда кам маблағ ажратилган эди.

1971 йил 17 декабрда Фарғона тўқимачилик комбинатидан биринчи бўлиб кўнгилчилар гуруҳи етиб келди. Фарғона комбинати Ўзбекистон тўқимачилик саноатининг тўнғичидир Фарғона энг йирик комбинатга айланган, тўқимачилик фабрикасини ташкил топганига бу вақт етти йил бўлган эди. “Ўзсантехмонтаж”нинг Самарқанд бошқармаси, Фағонадаги бошқармалари барча коллективлар ўз ишларига ижодкорлик билан ёндашдилар. Монтажчиларга етарли маданий- маиший шароит яратилди. Вагончилардан иборат “Монтажчилар шаҳарчаси” ташкил қилинди. Ишчилар бригадалар бўйлаб вагончаларга жойлаштирилди.

1972 йил комсомол ёшлар биригасидан мусобақалар ташкил қилинди. Мусобақаларда ўз вақтида берилган маррани ортиғи билан бажарган бетон қурувчилар, монтажчиларга ойлик маошига қўшимча мукофот пуллари берилган.

МАРКАЗИЙ ОСИЁ ЦИВИЛИЗАЦИЯ ТИЗИМИДА ЎЗБЕКИСТОН ТАРИХИ ВА МАДАНИЯТИ

Бухоро вилояти раҳбари Қаюм Муртазоев 1972 йил 15 мартда Гигант тўқимачилик комбинати курилишга директор қилиб, С.Баратовни тавсия этади. Курилиш лойиҳасида тош плиталар темир бетондан бўлиб, улар Тошкентда тайёрланган ва Бухорога олиб келинган. Бу қиммат ва анча қийинчиликларни келтириб чиқарган. Субҳиддин Баратов бу лойиҳага ўзгартириш киритишни таклиф қилганлиги туфайли лойиҳа қайта кўриб чиқилди.

Корхонанинг кадрлар бўйича ўринбосари Ҳ.Ж.Фозилова зиммасига жуда катта маъсулият юкланган. Сабаби курилиш ва монтаж таъминоти ишларида қатнашган барча ташкилотларнинг рўйхатини ўз вақтида тўғри назорат қилиш жуда муҳим иш эди. Бухоро тўқимачилик комбинати курилишида ишлаш учун келаётганларни ишга жойлаштириб, зарур бўлган шароитларни яратиш учун кўнлик жадал тўлдириб борилган бу ишлар Ҳ.Ж.Фозиловага юкланган. [7]

1973 йил 29 декабр куни Бухоро ип-газлама комбинати тарихда ёрқин ва унутилмас кун бўлиб қолди. Кундуз соат 14 дан 30 минут ўтганда марказий ремонт устахонасининг мажлислар хонасида 150 минг урчиқ ҳамда 1600 тикув станогини ишга тушириш ҳақидаги актни давлат комиссияси имзолади.

Биринчи тўқув-йигирув фабрикасини ишга тушириш билан комбинатнинг биринчи корхонаси ва унга алоқадор бўлган биноларни фойдаланишга топшириш учун 25 миллион 665 минг сўм капитал маблағ ажратилган шундан 16 миллион 665 минг сўмни бевосита курилиш ишларига сарфланган.

Хулоса қилиб айтганда, Бухорода улкан тўқимачилик саноатининг курилиши аҳоли учун кўп имкониятларни яратилишига туртки ва сабабчи бўлди. Курилиши 1971 бошланган бўлса 1974 йил январдан ип-калава ишлаб чиқилди, 1977 йилдан момик сочиқлар, пардозланган бўялган матолар сотувга чиқарилди ва экспорт қилинди. 10 йил ичида 12 минг аҳоли иш билан таъминланди. Тўқимачилик корхонаси ҳисобидан касалхона, бўғчалар, спорт майдонлари, мактаблар, ошхона ва бозорлар, савдо расталари қурилган.

ФОЙДАЛАНИЛГАН МАНБА ВА АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Бухоро вилоят давлат архиви. 1236-фонд, 1-рўйхат, 7-йиғма жилд, 7-варақ.
2. Бухоро ВДА. 1236-фонд, 1-рўйхат, 4-йиғмажилд, 3-варақ.
3. Н.Ражабов // Саноатимиз фахри. Совет Ўзбекистони газетаси 1971 йил 11 апрел, б-1
4. Бухоро ВДА. 1236-фонд, 1-рўйхат, 2-йиғмажилд, 1-варақ
5. Халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1971 йилги давлат плани тўғрисида // Бухоро ҳақиқати 1970 йил 23 декабр, б-1
6. Н.Наимов (“Ёш ленинчи”нинг Бухоро ип-газлама комбинати курилишидаги мухбирлар пости бошлиғи) А.Муртозоев (“Ёш ленинчи” мухбири) // Шавқининг иши завқли. Ёш ленинчи, 1972 йил, 3-август
7. А.Қодиров (Комбинат курилишидаги ошхона пазандаси) // Хизматимизни аямаймиз Бухоро ҳақиқати 1973, 20 апрел

ДАВЛАТ СИЁСАТИ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШДА СИЁСИЙ ИНСТИТУТЛАРНИНГ ЎРНИ

Юлдашев А.Н. – Ўзбекистон Халқаро Ислом Академияси

Қадимги даврлардан бошлаб инсоният бошқарувга, кучли жамоа бўлиб уюшишга, умумий кулфат келтирувчи омилларга қарши биргаликда қарши курашишга нисбатан доимо кучли эҳтиёж сезган. Айнан, шу нуқтаи-назардан ҳам эҳтиёжларга ва замоннинг ўзгаришига мувофиқ талабларга нисбатан турли усуллар

125.	<i>Жабборова И.</i>	<i>Қашқадарё воҳасида сув омборлари қурилиши тарихи (XX асрнинг 50-60 йй.)</i>	483
126.	<i>Саматова Ф.</i>	<i>Иккинчи жаҳон уруши йилларида Қашқадарёда таълим ва унинг муаммолари</i>	488
127.	<i>Каримов Б.</i>	<i>Мангитлар сулоласининг Қашқадарё воҳасида олиб борган бошқарув сиёсати</i>	492
128.	<i>Акматамов О.</i>	<i>Қашқадарё воҳасида жамоалаштириши сиёсатининг бориши ва аҳоли ижтимоий ҳаётига таъсири</i>	496
129.	<i>Аллаев М.</i>	<i>Лангар ота зиёратгоҳи: тарихи ва ҳозирги замон</i>	499
130.	<i>Шодиева Д.</i>	<i>Қарши давлат университети тарихига бир назар</i>	502
131.	<i>Махмудова А.</i>	<i>Р.Ҳ.Сулаймонов тадқиқотларида Қарши воҳаси археологияси муаммолари</i>	507
132.	<i>Рахматов Х.</i>	<i>XIX – XX асрларда Қашқадарё воҳаси этнопонимлари хусусида</i>	509
133.	<i>Тоштемурова Н.</i>	<i>Қашқадарё вилоятида оналик ва болалиқни муҳофаза қилиши бўйича амалга оширилган ишлар</i>	514
134.	<i>Махматқулов Ж.</i>	<i>Ёшлар ўртасида гиёҳвандлик ва психатрон моддалар билан боғлиқ жиноятларнинг олдини олиши бўйича олиб борилган тадбирлар</i>	517
135.	<i>Ахматов А.</i>	<i>Қашқадарё воҳасида бахшичилик санъатининг ривожланиши тарихи</i>	519
136.	<i>Қобилов Ф.</i>	<i>XX аср бошларида Қарши беклиги мадрасалари ва уларда таълим жараёнларининг ташиқил этилиши</i>	522
137.	<i>Рашиданов А.</i>	<i>1991-2021 йилларда Қашқадарё вилоятида янги ижтимоий механизмни шакллантириши ва аҳоли моддий даромадларининг ўсиб бориши</i>	527
138.	<i>Якубова Ш.</i>	<i>Буюк ипак йўлининг жаҳон цивилизацияси тарихида тутган ўрни</i>	529
139.	<i>Ахмуродов Ф.</i>	<i>Янги Ўзбекистонда терроризм ва экстремизмга қарши курашиши борасида олиб борилаётган ижтимоий-сиёсий ва ҳуқуқий жараёнлар</i>	535
140.	<i>Утаева Ф.</i>	<i>Бухорода ип-газлама комбинати қурилиши тарихи</i>	537
141.	<i>Юлдашев А.</i>	<i>Давлат сиёсати самарадорлигини оширишида сиёсий институтларнинг ўрни</i>	540
142.	<i>Ғуломов О.</i>	<i>Маънавий салоҳиятини юксалтиришида инновацион ёндашув</i>	543
143.	<i>Холманова Ф.</i>	<i>Замонавийлашган тўқимачилик индустриал циклининг шаклланиши</i>	546
144.	<i>Махамов М</i>	<i>Шаҳрисабз – фестиваллар шаҳри</i>	548
145.	<i>Раззоқова Ш.</i>	<i>Илк ўрта асрлар Қарши воҳаси шаҳарлари шаклланиши жараёни</i>	551